

HET HEERSENDE TYPE
door Gerben Hellinga

Omlangs verschenen bij uitgeverij Boom te Meppeel
ISBN 90 6009 399 2 prijs f 26,50

verkrjgbaar in de boekhandel en bij de STIP (zie blz. 70)

Dr. Gerben Hellinga, een Bergen op Zoomse psychiater,
ontdekte omlangs, min of meer bij toeval, dat Adlers
referentiekader goed bruikbaar is als psychologische
methode.

Bij zijn studie van de persoonlijkheid van de ontdek-
kingsreiziger Henry Morton Stanley (1841-1904) nam hij
de individualpsychologie als uitgangspunt. (1978)
Hem intrigeerde de vraag: Is Adlers theorieënstelsel
wellicht ook bruikbaar voor andere doelinden dan voor
onderzoek van historische figuren?

Het boek is het resultaat van zijn poging een antwoord
te vinden op de vraag: Wat is de verklaring voor de
opmerkelijk bescheiden plaats die de individualpsycho-
logie inneemt in het grote veld van hedenaagse
psychotherapeutische stromingen?

Hij geeft een overzicht van de wereld van de psycho-
therapie en de daarin zeer uiteenlopende benaderingen
van de in psychosociale nood verkerende mens.

Hij vervolgt met de toepassingen van de individual-
psychologie en zet de belangrijkste theorieën uiteen.
De plaats van de individualpsychologie in de thera-
peutische wereld wordt behandeld en aangegevoeld dat zij
heden ten dage wordt ondergewaardeerd. Hellinga geeft
enkele mogelijke verklaringen hiervoor. Als laatste
probeert hij een idee te geven van het percentage
mensen dat mogelijk baat zal hebben bij een individual-
psychologisch georiënteerde behandeling.
(In het augustusnummer zal een uitgebreide recensie
verschijnen)

Adrie van der Horst

mensenkennis
opvoeding
persoonlijke groei

In dit nummer:

blz. 70

Boekentijst

blz. 71

De kunst om vrouw te zijn.

Verslag van de lezing van 17 maart j.l.

door Dr. P. Engelsman.

blz. 76

Kommunikatie.

Verslag van het studieweekend van 19 en
20 mei j.l. door drs. Boudewijn Anker.

blz. 85

International Year of the Child
1979

Individualpsychologie
in de praktijk.
Door Dick Schermer.

blz. 91

Mededelingen

KOMENDE S.T.I.P. AKTIVITEITEN:

8 en 9 september Studieweekend "KOMMUNIKATIE"

o.l.v. drs. Boudewijn Anker

2 oktober

Studiedag "ONDERWIJS"

m.m.v. Bill Nicolli

3 en 4 november

Studieweekend "Prive logica"

o.l.v. Theo en Toni Schoenaker

Noteer de data vast in uw agenda, verdere mededelingen volgen.

*****

"Compensatie"
Lente 1979

OPVOEDING:

Rudolf Dreikurs	"Kinderen dagen ons uit"	Uitg. Bert Bakker	f 25,-
Rudolf Dreikurs & Erik Blumenthal	"Ouders en kinderen, vrienden of vijanden?"	Uitg. Bert Bakker	f 25,-
Brochures, uitgave Vicki Soltz	S.T.I.P. Westervoort: Handleiding voor leidsters van oudergespreksgroepen behorende bij "Kinderen dagen ons uit" f 10,-		
Erik Blumenthal	Oefenboekje voor oudergroepen, behorende bij "Ouders en kinderen, vrienden of vijanden?"		f 5,-
Mark R. Arnold	"Laat ze vechten" (stencil)		f 1,-*
Ken Marlin	"Grondregels voor een praktische opvoeding"		f 1,-*
Elsa Andriessens	"De angst van het kind"		f 3,50
Francis X. Walton	"Kinderen (leren) begrijpen"		f 3,50
Rudolf Dreikurs	"Het verwezenlijken van gelijkwaardigheid in het gezin"		f 3,50
Rudolf Dreikurs	"Uitspraken van Dreikurs"		f 1,50
Rudolf Dreikurs/Hans Maussen	"Een eerste kennismaking met Individualpsychologie"		f 2,-*
Rudolf Dreikurs	"Hoe ga ik met mezelf om?"		f 3,50
Toni en Theo Schoenaker	"De levensstijl" 3e uitgave		f 8,-
Toni en Theo Schoenaker	"Een kijk op stotteren"		f 6,50
Harold Mosak	"Vroege jeugtherinneringen als een projektietechniek"		f 6,-
Andere boeken over Individualpsychologie en opvoeding, zelfopvoeding en onderwijs:			
Gerben Hellinga	"Het heersende type"	Uitg. Boom Meppel	f 26,50
Rudolf Dreikurs, Shirley Gould & Raymond Corsini	"Familienrat"	Uitg. Klett-Stuttgart	f 18,-
Rudolf Dreikurs	"Soziale Gleichwertigkeit"	Uitg. Klett-Stuttgart	f 21,-
Rudolf Dreikurs	"Grundbegriffe der I.P."	Uitg. Klett-Stuttgart	f 18,-
Rudolf Dreikurs	"Psychologie im Klassenzimmer"	Klett-Stuttgart	f 15,-
Don Dinkmeyer & Rudolf Dreikurs	"Ermutigung als lernhilfe"	Uitg. Klett-Stuttgart	f 12,-
Erik Blumenthal	"Wege zur Inneren Freiheit"	Uitg. Rex-Verlag München	f 18,-
Erik Blumenthal	"Verstehen und Verstanden werden"	Uitg. Rex-Verlag München	f 21,-
Albrecht Schottky & Theo Schoenaker	"Was bestimmt mein Leben?"	Uitg. Rex-Verlag München	f 18,50

Bovenvermelde uitgaven kunt u bestellen bij de S.T.I.P.:noteer de gewenste titels op uw girokaart en maak het bedrag over op gironummer 31 01 100 t.n.v. STIP te Arnhem. U kunt ook schrijven of bellen naar Adrie en Miep van der Horst, Vredenburgstraat 47 6931 EC Westervoort, telefoon 08303-2964. U ontvangt dan met de zending een akseptgirokaart. Mensen die de STIP met een jaarlijkse bijdrage steunen (min. f 25,-) betalen geen verzend en verpakkingskosten. Voor anderen wordt f 5,- per zending in rekening gebracht. (* bij 10 stuks 25% korting)

Mensenkennis, Opvoeding en Persoonlijke groei, juni 1979

1er jaargang nr. 3

is een voortzetting van Opvoeding en Zelfopvoeding, 5de jaargang nr. 3 en MEDEDELINGENBLAD NWIP 28de jaargang nr. 4

Aan de totstandkoming van deze uitgave werkten o.a. mee: Lenie Greven, Bernard Ritchi, Hans Maussen, Maria Dekkers, Miep van der Horst, Alie Huisman, Margriet Ebbing, Adrie van der Horst, Dr. P. Engelsman, Dick Schermer, Boudewijn Anker

Het volgende nummer van MENSENKENNIS, OPVOEDING en PERSOONLIJKE GROEI verschijnt in augustus 1979. Uw bijdragen voor het volgende nummer en reacties op eerder geplaatste artikelen kunt u inzenden tot 12 juli a.s. naar het redactieadres te Westervoort.

Als dit boekje misdrukken bevat, laat het dan even weten. (Postbus 16 Westervoort)

MEDEDELINGEN

Aan al onze S.T.I.P. begunstigers hebben we inmiddels een akseptgirokaart verzonden voor het voldoen van de bijdrage voor 1979. Nog even voor de goede orde: de S.T.I.P. heeft geen leden maar begunstigers (een stichting kan n.l. geen leden hebben!) Door uw bijdrage (u kunt zelf het bedrag invullen) steunt u het werk van de stichting (zie de doelstelling) en:

- ontvangt u het tijdschrift M.O.P.
- houden we u op de hoogte van onze activiteiten, en
- krijgt u reductie op boeken en andere uitgaven. (B.v. een boek Kinderen dagen ons uit, kost in de winkel f 29,50, als begunstiger van de STIP betaald u slechts f 25,- inclusief porto!)

Heeft u uw bijdrage voor 1979 al aan ons overgemaakt?

Op zaterdag 14 juli en zaterdag 18 augustus

kunnen we weer hulp gebruiken!

voor typen, sorteren, vouwen, nieten, snijden, adresseren, verzendklaar maken, tekenen enz.

Vrijwilligers zijn hartelijk welkom in Westervoort. Als je wilt komen helpen bel dan een paar dagen van te voren naar Miep/Adrie van der Horst. Telefoon 08303-2964

Eine glückliche Mutter ist für die Kinder segensreicher als hundert Lehrbücher über Erziehung.

Bij mevrouw Strobosch is een nieuwe ledenlijst verkrijgbaar. (Alleen N.W.I.P. leden!) Deze lijst is gratis! Ook kunt u bij mevrouw Strobosch een catalogus verkrijgen van de I.P. bibliotheek in het Schooladviescentrum te Utrecht. Deze kost f 2,50

Haar adres is:

Mevr. B.J.M. Strobosch
Raphaëlstraat 18¹
1007 PT Amsterdam
Tel: 020-794363

Bent u lid van de N.W.I.P., dan ontvangt u dit blad gratis. Als u daarnaast ook nog ons werk wilt steunen dan kunt ook u een bijdrage op onze girorekening (3101100 t.n.v. STIP Arnhem) overmaken. Wij houden u dan tevens op de hoogte van onze activiteiten en krijgt u korting op onze uitgaven. Zie voor onze doelstelling en werkwijze de binnenkant van de kaft.

I.P. - o.k.

Het schoolbezoek op 22 maart 1979 aan De Regenboog in Lelystad zal me nog lang heugen. Waarom? Wel, als begeleider van scholen op weg naar toepassing van Petersen's Jenaplan, ben ik verrijkt uit Oostflevoland weergekeerd. Met eigen ogen heb ik er gezien hoe enkele kernbegrippen uit de Individualpsychologie concreet vorm kregen in de dagelijkse praktijk van kleuter- en lagere school. Hoewel deze begrippen in het Jenaplanconcept minder zijn uitgewerkt, passen zij er zeker in. Kenmerken zij trouwens niet het hart van elke goede democratische samenleving, dus ook die van een schoolleef- en werkgemeenschap?

Bij het vertrek valt me nog iets op. Aan het prikbord, in het kamertje, hangt een soort geboortekaartje wat grootte betreft. Er staat een heel bijzondere uitspraak van Rudolf Dreikurs op, vind ik:

"We kunnen alleen van fouten leren, als we niet bang zijn ze te maken."

Zevenaar, 5 mei 1979

**1979 JAAR VAN HET KIND
OOK VOOR UW KIND(EREN)?**

DE KUNST OM VROUW TE ZIJN

Kort verslag van de lezing op 17 maart 1979 gehouden door Dr. P. Engelsman, psychotherapeut te Hummelo

Dr. Engelsman sprak over de individualpsychologie als levenswijsheid en nam voor zijn lezing als leidraad een boek van Olga Knopf "The art of being a Woman"

Abraham Maslow schreef in zijn laatste brief aan zijn biograaf "Elk jaar ontdek ik meer wijsheid bij Adler" Hiermee is de individualpsychologie prachtig getypeerd. De Individualpsychologie is geen techniek op natuurwetenschappelijke basis ontstaan, zoals de psychoanalyse van Freud. Het is ook niet zoals bij Jung, bij de psychotherapie gebruik maken van culturele en godsdienstige gegevens.

De individualpsychologie is een zoeken naar een passende levenswijsheid, naar een manier om het dagelijks leven zo goed mogelijk gestalte te geven ten bate van onszelf en anderen. Het zoeken naar een optimaal levensdoel voor ieder mens persoonlijk.

Olga Knopf is vermoedelijk een uit Oostenrijk afkomstige, naar Amerika geëmigreerde, vrouwelijke arts. Zij belicht in haar boek de positie van de vrouw vanuit drie gezichtspunten, n.l. de overcompensatie, de ondercompensatie en de evenwichtige compensatie.

We vinden bij haar geen morele oordelen, maar ze probeert het voor en tegen van de verschillende oplossingen na te gaan. Ze legt daarbij meer de nadruk op een verantwoorde en gezonde manier van leven, dan op charmant en gracieus zijn. Sex-appeal komt bij haar helemaal niet ter sprake. Als ze over charme spreekt, laat ze die charme automatisch uit het nuttig zijn voortvloeien.

De houding ten opzichte van de vrouw was bij de drie grote pioniers, Freud, Jung en Adler zeer verschillend. Freud kon snerpend hatelijk zijn en schilderde vrouwen

caricaturaal. Dit kwam vermoedelijk voort uit een nerveuze angst voor vrouwen.

Jung toonde zijn waardering voor vrouwen door zijn leer over de animus en anima. Volgens deze leer kan de vrouw in de loop der jaren het goede mannelijke deel uit haar onbewuste, de animus, naar voren laten komen. De man kan volgens deze leer in de loop der jaren zijn goede vrouwelijke deel uit zijn onbewuste, de anima, naar voren laten komen.

Adler nam een gezonder standpunt in dan Freud en bracht bijvoorbeeld het begrip 'penisnijd' terug tot een zich sterk sociaal achter gesteld voelen. (Volgens Freud waren vrouwen jaloers op de penis van de man.)

Het boek van Olga Knopf dateert uit 1932. Ze begint met vast te stellen dat de positie van de vrouw sedert 1880 al is verbeterd.

Juridisch is ze gelijkberechtigd, maar toch wordt ze nog steeds als minderwaardig gezien. Vervolgens ging ze de positie van de vrouw uit vele landen en tijden na. Gebleken is dat de vrouw niet altijd en overal achtergesteld was bij de man. In het oude Egypte b.v. waren er gelijke rechten voor man en vrouw.

In patriarchale leefgemeenschappen was haar positie zelfs hoger.

Het vrouwelijk verzet tegen haar inferieure positie kan op twee manieren tot uiting komen. Ze wordt b.v. een "blauwkous" of een "frigide vrouw".

Dat bijvoorbeeld Amerikaanse mannen zo hun best doen bij het dagelijks werk en carrière willen maken, ziet Olga Knopf als een zich in feite minderwaardig voelen aan de vrouw. Een vrouw die tederheid zoekt krijgt om zo te zeggen een cheque. Olga Knopf vindt deze verhouding tussen man en vrouw neurotisch.

Overigens zijn man en vrouw niet gelijk. Biologisch gezien vraagt de vrouwelijke functie bijvoorbeeld meer van het lichaam en wordt zij dus meer bij haar lichaam bepaald.

puzzelstukje. En jawel, het werd gevonden. Hoera!

Gemeenschapszin komt niet vanzelf!

De term "het logisch gevolg" is een bekend begrip in de Individualpsychologie. Van een stuk werk, van al het gedrag, moet dit de korrektienorm zijn. Bijsturing gebeurt vaak door middel van het bespreekbaar maken van de kwestie. Komen de kinderen bijvoorbeeld met veel lawaai binnen, dan is het een logisch gevolg, dat dit gewoon -zonder veel ophef en woordgebruik!- wordt overgdaan.

Het veelgebruikte woord "niet" is hier in principe onbekend. Het opscherpen van afspraken blijft echter steeds nodig. Net zoals wij dat zelf ook wel nodig hebben! De kinderen helpen elkaar hierbij wel herinneren. Ik denk hierbij aan het opsteken van de arm bij de kleuters.

De Regenboog kent zogenaamde "jeda-kringen", jij-en-de-ander-gesprekken; men oriënteert zich hierbij op de boeken van Bessell over het kringgesprek, van uitgeverij Lemniscaat. Daarin worden veel sociaal-emotionele onderwerpen bespreekbaar gemaakt, zoals onderlinge ruzie, kinderen die worden afgewezen enzovoort. Aan het eind van de zes weken durende keuze-kursus "expressie" is er een tentoonstelling over alles wat er vervaardigd is. Ook de ouders weten dit en nemen er kennis van, begrijp ik. Tegen de tijd, dat de volgende expressieperiode afloopt, mogen de kinderen het tentoongestelde mee naar huis nemen. In de gemeenschappelijke hal ligt inderdaad van alles uitgestald, of is daar opgehangen.

omhoog. Als ieder z'n arm omhoog heeft, is het doodstil. En de medewerkster neemt het woord. Als er tussen de kinderen onenigheid, ruzie, is, dan laten ze dit zoveel mogelijk door henzelf oplossen, dus uitzoeken, doorpraten, bijleggen. In plaats van zelf als volwassene te beslissen voor kinderen, wat lang niet altijd in dank wordt afgenomen, worden ze op elkaar aangewez-zen. Steevast krijgen de ruziemakers van de medewerk(st)er te horen: "Ik ben er niet bij geweest, wat kan ik er dus aan doen? Ik heb 't niet gedaan!"

Een konfliktsituatie! Twee kleuterknappen gaan wat schijntrappen tegen elkaar, op het speelplein. Weldra wordt het menens, gaan ze ook spugen over en weer. Ik ben benieuwd wat er gebeurt! De medewerkster ziet het (bewust) niet eens, de kinderen komen evenmin naar haar toe. Wel verplaatst hun ruzie zich wat in onze richting. Eén van de twee zoekt morele steun bij een paar jeugdige fans. De ruzie gaat vanzelf over, ebt weg.

Dezelfde medewerkster stimuleert bewust gezamenlijke verantwoordelijkheid. Naar aanleiding van het arm-opsteken vertelt ze het volgende over dit bewuste streven. Laatst bleek er een puzzel inkompleet, die ze uit de gemeenschappelijke opbergplaats hadden gehaald. Wat nu? Ze praatten erover, want de medewerkster voelde er niets voor om in haar eentje aan de hoofdleidster te vertellen, wat er gebeurd was. De kleuters vonden: we moeten het samen aan haar laten zien en het haar vertellen. Zo gezegd zo gedaan. Ter plaatse bood één kleuter spontaan aan "het" te willen vertellen. Teruggekeerd van deze Canossatocht ging ieder driftig op zoek naar het verloren gegane

Daarna beschrijft Olga Knopf hoe iemands levensstijl tot stand komt. Twee factoren acht zij daarbij van belang:

- hoe bekijkt men zichzelf in zijn jeugd
- wat ziet men als hoogste persoonlijkheid

De vader was overigens in die tijd vaak, zowel voor de jongen als voor het meisje, de hoogst bereikbare persoonlijkheid.

Verder bleek men vaak te ontdekken, dat men verantwoordelijkheid kon ontlopen, als men zich als een kind gedroeg. Ook vrouwen kozen vaak die rol.

Aan het uiterlijk van een meisje wordt vaak meer aandacht besteed, dan aan het uiterlijk van een jongen. Het mooi zijn van een meisje is overigens vaak niet bevorderlijk voor het inzetten van het intellect. Meisjes worden ook vaak meer verwend dan jongens. Jongens kunnen weer meer verwend worden door de sociale voordelen die ze hebben.

Problemen, die samenhangen met verwennen en verwaarlozen, worden ook in haar boek besproken.

Tedere zorg van de moeder is een eerste ervaring van gemeenschapsgevoel, maar tederheid als verwenning gegeven, kan de ontwikkeling van het karakter ernstig schaden.

Voor verwaarloosde kinderen daarentegen wordt het leven een gevecht, want ze zien anderen als vijanden. Ze hebben geen gemeenschapsgevoel leren kennen en kunnen ontwikkelen. Ook de invloed van de plaats in de kinderrij op de ontwikkeling wordt nagegaan in haar boek.

Het eerste kind voelt zich na de komst van het tweede onttroond. Een eerste kind is vaak conservatief. Een tweede kind heeft de impuls anderen te willen overtreffen.

Een meisje tussen allemaal jongens, krijgt vaak de schrik voor mannen.

De opvoeding draagt ook bij tot de rolvervulling van de jongen en het meisje. Niet alles wat vrouwelijk aandoet is spontaan gegroeid.

Adler noemt drie levensaspecten, waaraan het slagen als mens getoest kan worden:

- het maatschappelijk aspect,
- het slagen in het beroep,
- het slagen in de verhouding tot de andere sexe.

Deze aspecten heeft Olga Knopf toegepast op de vrouwelijke situatie.

Na derze algemen aspecten komen vervolgens de verschillende levensfasen van de vrouw rechtstreeks aan de orde.

Volgens haar spelen lichamelijke factoren geen directe rol bij de ontwikkeling van het karakter. Deze mening kan Dr. Engelsman niet delen, omdat lichaam en geest twee kanten van dezelfde persoonlijkheid zijn.

Wel is hij het eens met de bewering *dat het karakter in de eerste vijf levensjaren wordt gevormd.*

Het ontstaan van verschillende karakters schrijft Olga Knopf toe aan de stereotiepe beelden, die men van die karakters heeft. Als positief bekend staande mannelijke eigenschappen noemt zij dan, moed, flinkheid, initiatief, vooruitzien en logisch denken.

Als positieve eigenschappen ; charme, tederheid, geduld, fijngevoeligheid en intuïtie.

Als negatieve eigenschappen van de man; ruwheid, en weinig gevoel hebbend voor de belangen van anderen.

Als negatieve eigenschappen van de vrouw; onlogisch zijn, inconsequent zijn, over-emotioneel, ijdel, kletserig, kleinzerig, bedriegelijk, laf en zonder initiatief zijnde.

Vanaf de geboorte wordt devrouw behandeld, alsof ze tot een ander-minder-soort behoort, dan de man. Op twee manieren is hierop reactie mogelijk, namelijk door of een trut of een nuf te worden.

Olga Knopf ziet het vrouw en moeder zijn als het levensdoel van de vrouw. Zij ziet ook de verruimende werking wel van betaald of onbetaald werk en verdere opleiding.

om deze impressie te vertalen in een expressie, en wel een scheur-plaktekening. Na zo'n 20 à 25 minuten laat de medewerker alle creaties midden in het lokaal leggen. Er omheen staand praten ze er even over. De medewerker laat zich heel positief uit, waardeert de inzet en de geleerde prestaties positief.

Kinderen nemen ons voorbeeld over

In de gymzaal wordt in drie vakken een verschillend spel gespeeld: paaltjesvoetbal, tikrugby en korfbal. Een hele oranje groep is zodoende actief bezig. Aan de kant zit een meisje, dat vandaag niet meedoet. Uit zichzelf vertelt ze me, dat een jongen in het vak, waar paaltjesvoetbal wordt gespeeld, alles erg goed kan. Letterlijk zegt ze: "Eigenlijk kan hij alles op sportgebied wel." En ze noemt enige sporten op.

Een groene groep zit in een kring, vierkant feitelijk, gezellig op kussens. Een jongen zit echter aan z'n tafel. Hij wil liever z'n boek "Barbapappa's reis" afmaken. Dat wil zeggen, hij moet er nog een verhaal(tje) over schrijven. Enthousiast vertelt hij me waar het boek over gaat en laat de bladzijden zien. Op een zeker moment zegt hij tegen een meisje, dat bij het aanrecht bezig is: "Ik ben bijna klaar!" Zij zegt terug: "Goed zo!"

Samen verantwoordelijk zijn

Rond 8.41 wordt er in een blauwe kleutergroep wat door elkaar gepraat. De medewerkster steekt haar arm omhoog. De kleuters nemen het over. Ik zie iets opmerkelijks: een jongen pakt de arm van een jongen naast hem en duwt deze

zaamheid en gemeenschapszin. Het basisprincipe is dat van gelijkwaardigheid. Bij het praktisch handelen wil men de kinderen stimuleren, bemoedigen, positief waarderen. De medewerkers (sters) proberen de kinderen steeds in hun waarde te laten, óók bij fouten. Liever dan de persoon, spreekt men de zaak zelf aan. Vanuit deze gegevens wordt een aantal indrukken, rond enkele koppen, ten tonele gevoerd.

Volwassenen bemoedigen en waarderen

Meer dan de helft van de gezinnen, kinderen, komt uit de binnenstad van Amsterdam. Zorg voor materiaal kenden ze vrijwel niet. Ze moesten erg wennen aan de vrijheid, de openheid op school. Op hun vorige school waren ze sterk ontmoedigd door hun slechte prestaties. Hier (in Lelystad) werd er bewust met een andere kleur dan rood gekorrigeerd bovendien merkten ze, dat we juist de goede dingen benadrukten.

De medewerkster vraagt de kleuters wie er een liedje over kippen weet, want daar is juist over gepraat. Een kleuter noemt een toepasselijk opzegversje. Zonder kommentaar neemt zij het over zes kinderen mogen het tegelijk opzeggen, ze doen dit ritmisch, zingend haast. Dan weet er een het lied "'k zag twee kippen...". Samen wordt het gezongen. Weldra volgt "boer wat zeg je van m'n kippen?".

Even een gesprekje met een medewerkster van een groene (1-2) groep. Ze licht een positief moment uit een gebeurtenis: een kind heeft het woord "lente" uit zichzelf en goed opgeschreven; ze waardeert dit positief.

Een oranje (5-6) groep heeft naar de lente geluisterd, een fragment uit "de vier jaargetijden" van Händel. Erna is in tafelgroepen geprobeerd

Verder gaat ze na hoe machtsstreven een rol kan spelen bij de partnerkeuze van de neurotsche vrouw. Ook seksuele verlangens komen volgens haar uit het levensdoel voort.

Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de *would-be heilige* die zijn seksuele verlangens opzweept, om vervolgens te kunnen bewijzen hoe goed hij ze kan weerstaan.

Met een paar anecdotes werden daarna nos enkele merkwaardige seksuele relaties geïllustreerd.

Daarna volgde een weergave van de opvattingen, die naar voren kwamen uit het laatste hoofdstuk van het boek van Olga Knopf.

Vrouwen kunnen op zichzelf vertrouwen en in hun waarde geloven. Ze kunnen achting hebben voor de eigen sexe, want ze kunnen de verantwoording als medemens aan. De mannen zullen het met hun eens zijn. De mannen worden immers door vrouwen opgevoed. Ze vormen de mening van de waarde van de vrouw, door die opvoeding. De opvoeding dus, die ze in hun jeugd van vrouwen hebben gekregen. De kunst om vrouw te zijn bestaat niet uit een slechte imitatie van de man. Ze kan er alleen uit bestaan, gelijkwaardig, onafhankelijk en samenwerkend te zijn, in het begrijpen van de mannelijke natuur en de algemeen menselijke mogelijkheden en in het toepassen van dat inzicht allereerst op zichzelf.

Verslag gemaakt door Alie Huisman.

**Vriendelijk zijn is een teken
van echt respect
voor de ander;
het heeft niets te maken
met onderdanigheid**

Rudolf Dreikurs

KOMMUNIKATIE

Verslag van de bijeenkomst in rijswijk op 19 en 20 mei
 onder leiding van drs. Boudewijn Anker

Na een welkomstwoord van Margiet Ebbing vroeg Boudewijn zich hardop af, wat we zouden gaan doen. Globaal maakte hij de indeling van beide dagen bekend. Zonder kennis-making (waarover later meer) stak hij direkt van wal.

Kommunikatie betekent bekend maken, in verbinding treden met, en dan wel met iedereen. Dit zullen de 24 deelnemers in dit weekeinde gaan leren.

We spreken pas van kommunikatie, wanneer personen als zenders en ontvangers fungeren. Dit is het uitgangspunt voor het gehele weekeind.. Bij het zenden en ontvangen kunnen heel wat fouten worden gemaakt.

Bij de geboorte van een mens bestaan er al wat kommunikatiemogelijkheden. Deze mogelijkheden zijn weliswaar kultuurgebonden. Indianenkinderen mochten bijvoorbeeld niet schreeuwen of blèren, omdat vijanden deze geluiden zouden kunnen opvangen, waardoor de indianenstam overvallen zou kunnen worden. Indianen houden zich koest; zij sluipen op zachte manier voort.

Oude gebruiken kunnen we ontdekken in de nu nog voortlevende spreekwoorden. Iemand kan'te heet gebakerd zijn; omdat hij, door de baker boven het vuur gehangen, het te heet krijgt en dan begint te brullen.

Bij kommunikatie treden relaties op. Een kind zal spoedig ervaren of het al dan niet welkom is.

Een gesprek zal goed verlopen als de deelnemers aan elkaar gewaagd zij, als zij zich gelijkwaardig voelen. Om de vraag: "Wanneer stelt een mens zich in verbinding met een ander?" te beantwoorden, moeten we van de levensbehoeften van de mens uitgaan.

Een theorie luidt, dat elk mens behoefte heeft aan de volgende levenselementen:

INDIVIDUALPSYCHOLOGIE IN PRAKTIJK

Dick Schermer

Toen de lente nog heel pril was, brak het schoolteam van De Flierefluiter uit Westervoort eruit; voor dag en dauw trok het richting Lelystad om daar een school voor kleuter- en lager onderwijs te bezoeken. Ik had het genoeg om dit schoolbezoek mee te maken.

Het lijkt me, dat dit verhaal wel past in het blad "mensenkennis, opvoeding en persoonlijke groei". Daarvoor hoeft slecht te worden verwezen naar de derde doelstelling van de N.W.I.P. en de tweede doelstelling van de S.T.I.P.. Kortom, enige individualpsychologische beginselen worden hieronder in een moderne schoolpraktijk zichtbaar.

Muzisch intermezzo

In dit waargebeurde verhaal staat nu de toepassing centraal van enkele beginselen uit de I.P. die mij bijzonder troffen en stemden tevree. Mijn waardering is daarom beslist hoog voor alle mensen van De Regenboog.

Wat wetenswaardigheden

Uit enige voorinformatie was al een en ander bekend over de Lelystedelingen. In de "wereld van het jonge kind" hebben namelijk twee artikelen over De Regenboog gestaan. En wel in het februari- en juninummer van 1978. Daaruit komen de volgende zinsneden.

De school tracht één doorlopende pedagogische en didaktische lijn in praktijk te brengen. Er wordt gestreefd naar een sfeer van verdraag-

Wat is in ons leven belangrijk ?

Voor het laatste thema van dit weekeinde reikte Boudewijn aan ieder een formulier uit voor bespreking in groepjes van vijf personen.

Onderstaand het volledige formulier.

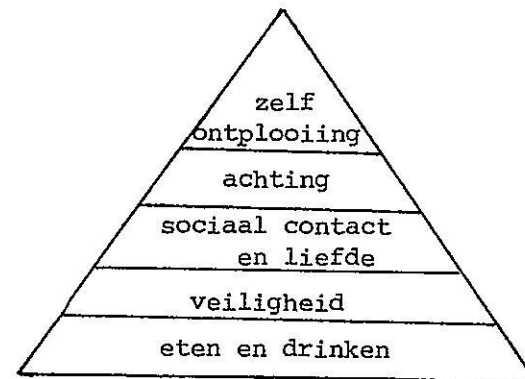
EIGEN RANGORDENING

een geriefelijk leven *een welvarend leven,*
 een opwindend leven *een stimulerend, actief leven,*
 een vreedzame wereld *vrij van oorlog en konflikt,*
 een wereld vol schoonheid *schoonheid van natuur en kunst,*
 gelijkheid *broederschap, gelijke kansen voor iedereen,*
 gelukkig zijn *tevredenheid,*
 het gevoel iets bereikt te hebben *een blijvende bijdrage,*
 het eeuwig heil *gered, het eeuwig leven,*
 innerlijke harmonie *vrij van innerlijke konflikten,*
 maatschappelijke erkenning *respekt, bewondering,*
 nationale veiligheid *bescherming tegen aanvallen,*
 plezier in het leven *prettig, ontspannen,*
 volwassen liefde *sexuele en geestelijke intimiteit,*
 vrijheid *onafhankelijkheid, vrije keus,*
 ware vriendschap *hechte kameraadschap,*
 wijsheid *een rijp begrip van het leven,*
 zekerheid voor het gezin *zorgen voor degenen van wie je*
 zelfrespekt *gevoel van eigenwaarde. /houdt,*

De prioriteiten lagen bij de vier groepjes niet ver uiteen. Groep I koos voor 'wijsheid', groep II voor 'zelfrespekt', eveneens groep III, groep IV koos voor 'innerlijke harmonie'.

Na een dankwoord van Margiet, waarin zij de uitstekende sfeer benadrukte, werd het weekeinde om 15,30 uur gesloten, waarna veel mensen nog lange tijd bijeenbleven; de laatste vertrokken om 17.00 uur.

Het verslag van dit weekeinde werd gemaakt door Hans Maussen.

1. eten en drinken, 2. veiligheid (een dak boven het hoofd), 3. sociaal contact en liefde, 4. achting, en 5. zelfontplooiing. Dit zijn de vijf egobehoeften volgens de pyramide van Maslow.

Bij iedere (goede!) ontmoeting komen de eerste twee behoeften aan bod. Stel dat u voor een sollicitatie-gesprek uitgenodigd wordt, dan krijgt u koffie (behoefte 1) aangeboden, terwijl aanvankelijk over koetjes en kalfjes gesproken wordt, waardoor U zich behaaglijk voelt. (Behoefte 2) Pas wanneer de vijf elementaire behoeften vervuld zijn, kan men iets voor een ander betekenen. Zonder dat het in dit verslag in beeld gebracht wordt, kan men zich voorstellen dat er een diabolofiguur ontstaat, als we een omgekeerde driehoek op de piramide van Maslow plaatsen. Deze figuur is zowel naar Einstein als naar Lievegoed genoemd. Het snijpunt ligt bij de zelfontplooiing, hetgeen betekent dat we op dit vijfde niveau het meeste voor anderen kunnen betekenen.

Kommunikatie is ook een behoefte. Deze behoefte bestaat ook in de dierenwereld. Veel dieren beschikken over betere zintuigen dan mensen. Door de zintuigen kan kommunikatie tot stand gebracht worden: we gebruiken onze oren, ogen en neus !

Op welk niveau ben ik met mijn eigen behoeften ?

In groepjes van drie konden de deelnemers hierover van gedachten wisselen. In onze maatschappij zijn er weinig

of geen problemen met de eerste twee behoeften (eten+drinken en veiligheid). Redelijk veel mensen komen met de derde behoefte klaar, terwijl de twee hoogste behoeften gebrekkig vervuld worden.

Kommunikatie kan zowel verbaal als nonverbaal (gebarentaal) gebeuren. Zich openstellen voor anderen vereist durf.

Er bestaat een verhouding tussen communicatie en informatie. Het wezen van communicatie is informatie-
Information is the sense of communication!

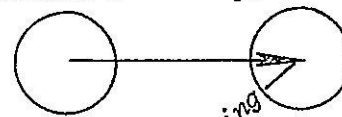
We hebben allemaal wel eens een gesprek gevoerd waarbij de partner zich op de vlakte hield. Bij een goed (diepgaand!) gesprek wordt niet in de algemene zin gesproken; in de trant van: "Ik heb eens gelezen of gehoord, dat.....". Bij een goed gesprek worden persoonlijke ervaringen uitgewisseld, waarbij vooral onze gevoelens een rol spelen.

Stel dat op een huwelijksfeest mij gevraagd wordt of ik het bruidspaar wil toespreken. Geloof maar dat een dergelijke vraag een schrikreactie in mij oproept! Waar haal ik de inspiratie vandaan?! Wil ik van deze vrees afkomen, dan moet ik het toespraakje wel houden. Ik zou me moeten opstellen als het kleine kind, dat door vallen en opstaan leert lopen. Een klein kind is geen volwassene, maar in iedere volwassene leeft het kleine kind, waaruit blijkt dat we het dus kunnen. Angst is een opeenstapeling van verkeerde verwachtingspatronen. We kunnen geen angst oproepen. Er moet zich een situatie voordoen, die herinnert aan een vroegere ervaring waarvoor we angst hadden.

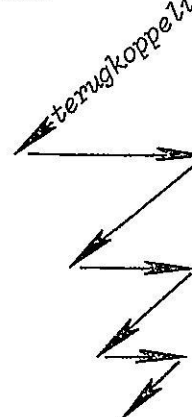
Onze tijd lijdt aan een te grote informatiestroom, waardoor er weinig communicatie bestaat.

Veel contacten kenmerken zich door vluchtigheid, oppervlakkigheid en tijdelijkheid. Demokritus, de belangrijke Griekse denker vóór Plato, wist al met stelligheid, dat mensen alleen met elkaar kunnen communiceren als ze zich gelijkwaardig voelen.

persoon A   persoon B

*beurtelings zender
én ontvanger!*

volledige toenadering

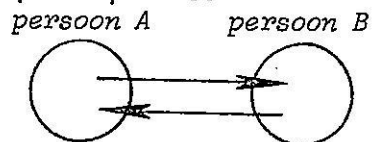
(lees verder op blz. 84)

Wellicht zijn er onder uw bekenden mensen die belangstelling hebben voor de Individualpsychologie en het werk van S.T.I.P. en N.W.I.P. Mogelijk willen deze mensen dit tijdschrift ontvangen. Als u de naam en het adres op een (brief)kaart schrijft dan zenden wij een uitgave en wat informatie-materiaal als kennismaking.

Het adres is: S.T.I.P.
Postbus 16
6930 AA Westervoort

Globaal kunnen we twee soorten gesprekken onderscheiden. Zoals al eerder in dit verslag zullen we deze gesprekken in beeld brengen.

Er zijn gesprekken waarbij zender en ontvanger niet op elkaar afgestemd zijn, het gesprek vindt op twee sporen plaats.

(langs elkaar heen praten, ieder wil zijn eigen informatie kwijt)

Is de zender positief (+) en de ontvanger negatief (-), dan is geen gesprek mogelijk, immers $+ \times - = -$
 Is de zender negatief (-) en de ontvanger positief (+), dan is een gesprek evenmin mogelijk, immers $- \times + = -$
 Bij een negatieve zender en een negatieve ontvanger ontstaat een twistgesprek, dat soms toch positief kan zijn. De lucht wordt geklaard en er ontstaat een verstandhouding; het eindresultaat is positief, "immers $- \times - = +$ "

Margiet informeert naar de belangstelling voor een volgend weekeinde. Als voorinformatie zij hier vermeld, dat Boudewijn bereid is een weekeinde op 8 en 9 september te leiden. Het thema wordt dan:

Kommunikatie, in het licht van vooroordelen en wijsheid.

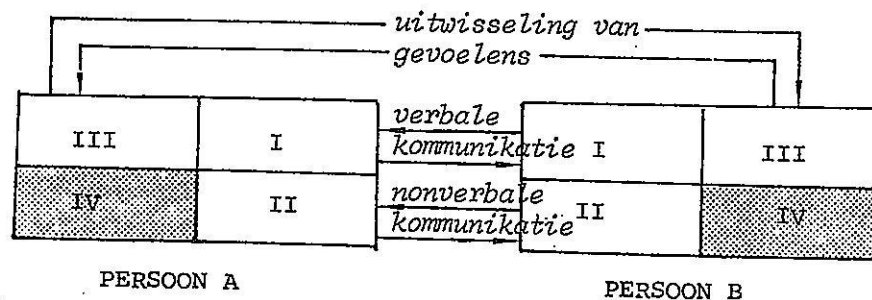
Uit het volgende zal blijken waarom.

P.S. De meeste deelnemers aan dit weekeind komen ook.

Hoe verloopt een goed gesprek? Simpel gezegd door terugkoppeling!

Ik kan niet nalaten ook dit weer in beeld te brengen, en wel als volgt:

In het onderstaande Johari-venster komen de verschillende communicatiemogelijkheden aan de orde.

Tweerichtingskommunikatie tussen persoon A en B op niveau I
verbale kommunikatie

Tweerichtingskommunikatie tussen persoon A en B op niveau II
nonverbale kommunikatie

Tweerichtingskommunikatie tussen persoon A en B op niveau III
uitwisseling van gevoelens

Op niveau IV komt geen kommunikatie tot stand; het is onze verbergende kant; onbesproken zaken. Dit niveau komt in "zwakke" ogenblikken naar boven, bijv. onder invloed van drank, drugs, fijne stemming, volledig wederzijds vertrouwen enz.

Het nonverbale gedrag uit zich bijv. in -een hand geven-. (Sommigen herinneren zich nog de mei-bijeenkomst vorig jaar in Eindhoven, waar Boudewijn dit contact met Gerda demonstreerde.) Het gevoelsniveau is de eerste kommunikatievaardigheid van de mens; denk maar eens aan het huidcontact tussen moeder en kind, de basisrelatie voor ieder mens.

Iets naders over niveau IV. Er werd gezocht dat op niveau IV geen kommunikatie tot stand komt. Toch is dit niet geheel waar, daar we op nonverbaal vlak niets kunnen verbergen, gewoon omdat we de lichaamstaal niet geleerd hebben.

Het avondthema van de eerste dag was fobieën. Van het grote aantal fobieën had Boudewijn er negen op het bord gekalkt:

Phonofobie: spreekangst, van individu naar twee of meer mensen, spreken in het openbaar, bij leeftijdsverschillen, van 'mindere' naar 'meerdere' angst om majesteit te naderen, hoog/laag verhoudingen, kinderen t.o.v. ouders, veelal voorkomend bij personen tussen de 25 en 35 jaar.

Door het moderne basisonderwijs met democratische leermethoden en spontane spreekbeurten verdwijnt deze angst of komt ze niet zo vaak meer voor.

(In het begin van dit verslag heb ik gezegd, dat Boudewijn zich niet aan de groep voorstelde. De deelnemers hadden ook onderling geen kennis met elkaar gemaakt. 's Avonds werd dit verzuim goed gemaakt. Boudewijn stelde zich voor en ook de deelnemers konden dit al dan niet uitvoerig doen. Het blijkt dat spreekangst een algemeen verschijnsel is dat niet alleen bij stotteraars voorkomt.) Direct hierop aansluitend bespreekt Boudewijn de

Lalofobie: angst om voor een gehoor te spreken, deze angst-evenals iedere angst- kan alleen door vallen en opstaan overwonnen worden.

*Om van angsten af te komen, moet men juist datgene doen waarvoor men angst heeft-gemakkelijker gezegd dan gedaan, brr...!
Andere fobieën zijn:*

Xenofobie: angst voor alles wat vreemd is,

Mysofobie: aanrakingsvrees,

Gynofobie: angst voor vrouwen, zowel van mannen voor vrouwen

Akrofofie: hoogtevrees, /als voor vrouwen onderling,

Agorafobie: pleinvrees,

Klaustrofobie: opsluitingsvrees; ook angst voor te nauwe

Nyktofobie: angst voor duisternis. /kleding,

Nogmaals angst

's Zondagsmorgens keerde het avondthema terug. Via schrik en angst komt het tot fobieën. Alleenzijn is nog niet zo erg; eenzaamheid is iets vreselijks! Kinderen kunnen alleenzijn moeilijk verdragen. Als kinderen uit school komen, stellen ze er prijs op dat moeder hen verwelkomt; er bestaat immers een hechte band tussen moeder en kind. *Even van de hak op de tak springend (ik zal Boudewijn eens vragen waar deze uitdrukking vandaan komt), kom ik nu op het patroon van de z.g. "wybertjeskommunikatie":*

Twee mensen zijn het met elkaar eens, maar na een tijdje komt het tot onenigheid. Er ontstaat weer toenadering als de onenigheid uit de wereld geholpen is. Dit proces kan zich telkens herhalen, waardoor de volgende figuur ontstaat:

